

DAVLAT IJTIMOY SUG'URTASI BO'YICHA TO'LANADIGAN NAFAQALAR VA ULARNING TURLARI

Nurqulov Baxodir Qodirovich

Bank moliya akademiyasi 2-kurs Magistranti

ANNOTATSIYA. Maqolada ijtimoiy sug'urtani rivojlantirish va aholini ijtimoiy himoya qilishning omillari ko'rsatkichlari, pensiya ta'minoti tizimi va uning iqtisodiyotga ta'siri, shu jumladan, sug'urta tizimi ijtimoiy sohaning muhim elementi sifatida rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlardagi holati tadqiq etilgan.

Tayanch so'zlar: ijtimoiy sug'urta, davomiylik, aholi, omillar, iqtisodiyot, element, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar, moliya tizimi, pensiya ta'minoti, sug'urta shartnomalar, tibbiy sug'urta.

STATE SOCIAL INSURANCE BENEFITS AND THEIR TYPES

Nurkulov, Bahodir Kodirovich

Bank Finance akademiyasi 2nd year undergraduate

ANNOTATION. The article examines the indicators of the development of social insurance and factors of social protection, the pension system and its impact on the economy, including the insurance system as an important element of the social sphere in developed and developing countries.

Key words: Keywords: social insurance, duration, population, factors, economy, element, developed and developing countries, financial system, pension provision, insurance contracts, health insurance.

Kirish. Ijtimoiy sug'urta ko'zda tutilgan xavflar yuzaga kelgan taqdirda ushbu mexanizmga rozi bo'lgan shaxslarga moliyaviy yordam ko'rsatish uchun zarurdir.

Sug'urtalovchilar ushbu holat uchun sug'urta mukofotlarini o'z vaqtida to'lashlari shart. Sug'urta hodisasi yuz berganda, shaxs Ijtimoiy sug'urta jamg'armasiga murojaat qilishi va davlatdan mablag' olish huquqiga ega ekanligini hujjatlashtirishi kerak. Bu ish beruvchilar bilan mehnat munosabatlarida bo'lgan odamlarni ijtimoiy ta'minlashning yana bir usuli. Va kim davlat ijtimoiy sug'urtasini taklif qiladi? Bu masalada uchta tashkilot yordam berishi mumkin:

1. **Ijtimoiy sug'urta jamg'armasi.** Agar ish joyida azoblanish xavfi mavjud bo'lsa, bu variant maqbul bo'ladi.

2. **Pensiya jamg'armasi.** Agar rejalarangiz bo'lsa va omadli va baxtsiz nafaqaga chiqishingizga ishonchingiz komil bo'lsa, bu variant mos keladi.

3. **Majburiy tibbiy sug'urta jamg'armasi.** O'xshashbirinchi muassasa, lekin ayniqsa davolanishdan keyin tiklanishni va ishlashni davom ettirishni rejalashtirganlar uchun mos keladi. Albatta shuni ta'kidlash kerakki, maqolada keltirilgan bo'linish juda shartli va majburiy emas. Ishning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, ma'lum bir sug'urta hodisasi yuz berganda to'lanadigan pulni olish biroz osonroq bo'ladi. Va shuning uchun uyga eng yaqin bo'lgan muassasa tanlanishi mumkin. Agar siz vaqtinchalik nogironlik bo'yicha ijtimoiy sug'urtaga qiziqsangiz ham, birinchi variant eng yaxshisidir.

Ijtimoiy sug'urta tizimi qanday tamoyillar asosida qurilgan? E'lon qilingan maqsadlarga ko'ra, eng muhimi, hamkorlik aloqalarini yo'lga qo'yishdir. Keyin turli maqsadli fondlarni shakllantirish va ulardan foydalanish keladi. Shuningdek, tizimda ijtimoiy xavflarning oldini olish muhim o'rin tutadi. Ijtimoiy ta'minotning butun mexanizmining ishlashi uchun nima muhim? Ijtimoiy sug'urta amalga oshirilganda, bu ehtiyojlar moliyalashtiriladigan ma'lum mablag'larning mavjudligini anglatadi. Bundan tashqari, bu erda o'ziga xos xususiyatlar shundan iboratki, mablag'lar qabul qilingan majburiyatlarni bajarish bilan bog'liq bo'lgan mavjud xarajatlarni qoplashi kerak.

Bundan tashqari, yuqoridagi tashkilotlar fuqarolarning turli toifalari uchun turmush darajasini oshirishdan manfaatdor. Masalan, kasbiy kasalliklardan ijtimoiy sug'urtani

olaylik. Bu bizning zamonamizning haqiqiy ofati. Deyarli har qanday odam o'nlab yillar yoki hatto yillar davomida ishlagan kasbiy kasallik. Ko'pgina hollarda, keksa yoshga qadar tashxis qo'yilmaydi, lekin ba'zida u nafaqaga chiqishdan oldin ham o'zini namoyon qiladi. Shu sababli, davlat tashkilotlari inson o'z sog'lig'ini iloji boricha uzoq vaqt saqlab turishidan bevosita manfaatdor - chunki ular unga pul to'lashlari shart emas. Buning uchun turli xil vositalardan foydalanish mumkin, jumladan, ma'lum cheklovlar va talablardan tortib, dam olish standartlariga rioya qilishni nazorat qilish uchun profilaktika choralari gacha.

Shunday qilib, endi siz ijtimoiy sug'urta nima ekanligini tushunasiz. Bu yaxshi. Endi uning qanday turlari mavjudligini ko'rib chiqaylik. Ayni paytda Rossiya Federatsiyasida siz quyidagi turlarni topishingiz mumkin:

1. Vaqtinchalik nogironlik uchun.
2. Sog'liqni saqlash sug'urtasi.
3. Kasbiy kasalliklar va ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalardan.
4. Hozirda ishlayotgan fuqarolarning ijtimoiy pensiya sug'urtasi.

Bu barcha mumkin bo'lgan vositalar emas. Ixtiyoriy sug'urta alohida turadi. Unda o'zini mustaqil ish bilan ta'minlovchi shaxslar ishtirok etishi mumkin. Shuni ham ta'kidlash kerakki, nodavlat kompaniyalar sug'urtalovchi sifatida harakat qilishlari mumkin. Bu bir qator afzallik va kamchiliklarga ega. Birinchisiga kelsak, harakatlar muvaffaqiyatining sezilarli darajasini qayd etish mumkin (bu AQSh misolida tasdiqlanadi). Ammo boshqa tomondan, hisob-kitoblar uchun davlat javobgar emas. Shuning uchun, agar siz firibgarlarga duch kelsangiz, qaytib boringularning mashaqqat bilan topgan pullari juda qiyin bo'ladi.

Ijtimoiy sug'urtaning asosiy boyligi bu odamlardir. Kim eng katta qiziqish uyg'otadi? Javob sug'urtalangan shaxslar bo'lgan sub'ektlardir. Ular orasida ish beruvchi bilan mehnat munosabatlarida bo'lgan fuqarolar (ular tijorat kompaniyalari, yakka tartibdagi tadbirkorlar va davlat tashkilotlari bo'lishi mumkin). Ya'ni, sug'urtalovchilarga odamlarni ish bilan ta'minlovchi barcha shaxslar kiradi. Lekin

hissalar haqida nima deyish mumkin? Biz ular ma'lum tashkilotlarga (hatto qaysi biri maxsus) borishlari haqida bilamiz. Lekin qancha pul to'lanadi? Yagona ijtimoiy badalda ish haqining 26,2 foizi va 34,5 foizigacha undirish nazarda tutilgan. Nima uchun bunday sezilarli farq bor? Bu foizlarga nimalar kiradi? Dastlab, Pensiya jamg'armasini eslatib o'tish kerak - bu 20% ni tashkil qiladi. Yana 3,2 foizi ijtimoiy sug'urtaga ketadi. Bu pul keyinchalik bevosita shaxsning o'ziga sarflanadi. Bundan tashqari, ish haqining 2,8 foizi tibbiy sug'urtaga tushadi. Bu kasallik ta'tilida, shifokorlarga tashrif buyurish (masalan, tish shifokori) va boshqalar. Bundan tashqari, ish joyidagi baxtsiz hodisalardan sug'urta ham mavjud. Shu nuqtaga ko'ra, avvalroq ko'rinib turganidek, sezilarli farq bor. Shunday qilib, bu holatda hissa 0,2% dan 8,5% gacha bo'lishi mumkin. Ko'rib chiqaylikish joyidagi majburiy ijtimoiy sug'urta. Aytaylik, voqea sodir bo'ldi. Bunday holda, sug'urtalangan shaxs ma'lum miqdorda to'lovlarga ishonishi mumkin. Yakuniy qiymat ish haqining foizi sifatida hisoblanadi. Rossiya Federatsiyasida qanday qo'llab-quvvatlash modeli mavjud? Shunday qilib, agar biror kishi 30 yil davomida pul o'tkazgan bo'lsa, u ish haqining 40 foizini pensiya ta'minoti shaklida olishni kutishi mumkin. Rasmiy ravishda 40 yildan ortiq ishlagan odamlar 60% ko'rsatkichni da'vo qilmoqdalar. Agar vaqtincha nogironlik yuzaga kelgan bo'lsa, u holda odam ish haqining 80% dan 90% gacha olish huquqiga ega. Odamlar ishsiz qolganda, ular 50-60% miqdorida mablag' olishni kutishlari mumkin. Tibbiy yordam olish va dori-darmonlarni sotib olishda ma'lum bonuslar mavjud. Bu erda to'lovlar miqdori shaxsning joylashgan joyiga bog'liq. Agar u kasalxonada bo'lsa, barcha xarajatlarning 100% to'lanadi. Ambulator sharoitda davolanayotganlar uchun dori-darmonlar va tibbiy yordam narxining atigi 75 foizi qoplanadi. Bundan tashqari, siz bir qator hodisalar bilan bog'liq holda moddiy yordamga ham ishonishingiz mumkin: ishni yo'qotish, dafn marosimlari, homilador ayollarni ro'yxatga olish, bolalar tug'ilishi uchun to'lovlar va boshqalar. Shuni ta'kidlash kerakki, amaldagi mehnat qonunchiligiga ko'ra, ro'yxatdan o'tgan har bir fuqarosi davlat ijtimoiy sug'urtasi nima ekanligini bilishi va undan faol foydalanishi kerak. Ishlab chiqarishda, ofisda yoki laboratoriyalar - u qayerda ishlashidan qat'i nazar.

Qonunga ko'ra, har bir inson himoya qilinishi kerak. Majburiy ijtimoiy baxtsiz hodisalardan sug'urtalash turli davrlarni nazarda tutadi. Shunday qilib, agar inson vaqtincha mehnat qobiliyatini yo'qotgan bo'lsa, unda birinchi kundan boshlab unga pul beriladi. Tugatish tibbiy mehnat komissiyasi tomonidan mehnat funksiyalarini tiklash yoki nogironlikni belgilash hisoblanadi. Uydagi jarohatlar bilan bir oz boshqacha. Ularga nisbatan nafaqa to'lash faqat oltinchi kuni amalga oshirilishi nazarda tutilgan. To'g'ri, bu erda ba'zi nuances bor. Shunday qilib, agar jarohat ma'lum bir tabiiy ofat (zilzila, bo'ron, suv toshqini yoki yong'in) yoki anatomik nuqson natijasida olingan bo'lsa, moddiy yordam butun vaqt uchun beriladi va umumiy tartibga solinadi. qoidalar. Mavsumiy va vaqtinchalik ishchilar uchun ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalardan ijtimoiy sug'urta kasbiy kasallik yoki ishlab chiqarish jarohati holatlarida imtiyozlar beradi. Bundan tashqari, bu umumiy asosda amalga oshiriladi. Agar biz vaqtinchalik nogironlik bilan shug'ullanadigan bo'lsak, unda bu holda oxirgi muddat 75 kalendar kun. Bu erda siz qiziqarli jihat bilan tanishishingiz mumkin. Shunday qilib, ishchi yillik ta'tilda bo'lganida vaqtinchalik nogironlik paydo bo'lishi odatiy holdir. Bunday holda, odam kasallik ta'tilini to'ldirishi kerak va unga faoliyatdan bo'shatilgan butun vaqt uchun nafaqa beriladi. To'g'ri, agarmaoshsiz ket, hech narsaga tayanolmaysan. Shuningdek, agar vaqtinchalik nogironlik mastlik natijasida yuzaga kelgan jarohatlar va kasalliklarning bevosita natijasi bo'lsa, to'lovlarga ishonmasligingiz kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Mamatov B., Nurmuxamedova B. Ijtimoiy ta'minot. – T.: Iqtisod-moliya, 2019. – B. 75.;
2. Vaxabov A.V. va boshq. Pensiya tizimini rivojlantirishning xorij tajribasi. Darslik. – T.: Iqtisod-moliya, 2018. – B.
3. AyushiyeV A.D., Rusakova O.I. Meditsinskoye straxovaniye: Ucheb. posobiye. – Irkutsk: Izd-vo IGEA, 1997. – S.40.
7. SHixov A. K. Straxovoye pravo: Uch. posobiye. 3-e izd. – M.: «ZAO YUstitsinform», 2004. – 304 s